

*Рагуліна К. А.,
молодший науковий співробітник
Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування
Національної академії правових наук України*

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ НА НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У рамках проведеного дослідження запропоноване визначення поняття «імплементация» та надана характеристика основним способам імплементации міжнародно-правових норм у національне законодавство (інкорпорація, трансформація, рецесія, відсилання), проаналізовано роль і значення міжнародних договорів у розвитку національного законодавства України. Також визначено, що міжнародні договори сприяють оновленню, модернізації та вдосконаленню національного законодавства, що має особливе значення в умовах реформування національної правової системи нашої держави.

Ключові слова: джерело права, міжнародний договір, національне законодавство, принцип “*pacta sunt servanda*”, імплементация.

Постановка наукової проблеми, її значення та актуальність. У сучасному міжнародному праві ми зустрічаємося з величезною кількістю норм, створених у формі договору, який є одним з основних джерел міжнародного права, зростає роль міжнародного договору у внутрішньому праві держав. За певних умов норми міжнародних договорів можуть діяти безпосередньо у сфері внутрішньодержавних відносин або мати своє відображення в національному законодавстві.

Метою впливу міжнародних договорів на національне законодавство є забезпечення його узгодження з договірними положеннями. Метод узгодження є прерогативою кожної окремої держави, хоча і відзначається певна його залежність від характеру договірної припису. Ця мета характерна і для міжнародної договірної політики України.

У зв'язку з тим, що вплив міжнародних взаємин України з різними державами світу досить вагомий, варто констатувати аналогічний вплив міжнародно-правових договірних норм на українське законодавство: нині всі галузі законодавства України тісно чи іншою мірою зазнають впливу з боку міжнародно-правових норм.

Формулювання мети статті. Метою цієї статті є дослідження впливу міжнародного договору на вітчизняне законодавство.

Аналіз досліджень і публікацій з цієї проблематики. Факт впливу міжнародно-договірних норм на розвиток національного законодавства знаходить вираз у наукових доктринах і концепціях, у законотворчій і правозастосовній практиці. Серед вітчизняних і зарубіжних учених, у працях яких досліджуються теоретичні питання з цієї проблематики, можемо назвати таких як: С.О. Зверев, О.В. Буткевич, А.І. Зибайло, Г.К. Дмитрієва, Г.І. Тункін, О.І. Тунов, А.М. Морозов, С.В. Черниченко, Р.А. Мюллерсон, А. Кассезе, Х. Кронауер, Т. Олінгер.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародні договори є правовою основою регулювання відносин між

суб'єктами міжнародного права. Вони являють собою суттєвий елемент стабільності міжнародного правопорядку, розвитку міжнародного співробітництва на засадах рівноправності і функціонування правової держави. Нині міжнародні договори є найважливішою складовою частиною реалізації зовнішньої політики Української держави.

Для національного законодавства і практики його реалізації дуже важливим є врахування положень міжнародно-правових актів, які виступають свого роду стандартом для країни, яка вступила на шлях демократії. Заключний акт Ради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. наголошує, що у здійсненні своїх суверенних прав, включаючи право встановлювати свої закони та адміністративні правила, держави мають узгоджувати їх зі своїми зобов'язаннями за міжнародним правом. Це положення відобразило зростаюче значення взаємодії міжнародного і внутрішнього права держав.

Відповідно до ст. 2 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. «договір» означає міжнародну угоду, укладену між державами в письмовій формі й регульовану міжнародним правом, незалежно від її конкретного найменування. Для того щоб норми, що містяться в міжнародних договорах, юридично були здатні регулювати відносини між національно-правовими суб'єктами, їм має надаватися юридична сила норм національного права, вони мають бути, як зазначає Г.К. Дмитрієва, сприйняті національним правом [1, с. 63]. Першими кроками України в цьому напрямі слід вважати прийняття 16 липня 1990 р. Декларації про державний суверенітет України, у якій визначається пріоритет загальнолюдських норм міжнародного права перед нормами внутрішньодержавного права. Прийнята 28 червня 1996 р. Конституція України більш повно визначила умови включення міжнародних договорів у національне законодавство України. Відповідно до ч. 1 ст. 9 Конституції України частиною національного законодавства України є чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Закон України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV детально регламентує конституційні основи договірної діяльності. Цим Законом визначено способи надання згоди України на обов'язковість для неї міжнародного договору. Зокрема, у ст. 8 вказаного Закону передбачено, що згода України на обов'язковість для неї міжнародного договору може надаватися через підписання, ратифікацію, затвердження, прийняття договору, приєднання до договору або іншим шляхом, про який домовилися сторони. Цей Закон застосовується щодо міжнародних договорів України (міждержавних, міжурядових договорів і договорів міжвідомчого характеру) незалежно від їхнього виду і найменування

(договір, угода, конвенція, протокол, обмін листами або нотами, інші види і найменування міжнародних договорів). Він поширюється на міжнародні договори, в яких Україна є стороною як держава- правонаступник СРСР.

Як відомо, міжнародний договір є однією з форм вираження норм міжнародного права. Норми, які містяться у договорі, базуються на угоді сторін. Угода в такому разі є не різновидом договору, а способом створення норм міжнародного права. У цьому сенсі угода є способом, за допомогою якого держави-учасниці міжнародного договору знаходять для себе взаємоприйнятні рішення, що дають можливість створити правила поведінки. Для договору це компроміс сторін, пов'язаний з поступкою один одному в процесі переговорів з приводу укладення договору. Ця угода є підставою відповідної правової переконаності в обов'язковості правила поведінки. Таким чином, вплив міжнародного права на національне здійснюється не безпосередньо, а опосередковується волею держави, яка одночасно є і учасником міжнародно-правових відносин, і територіальним сувереном.

Узгодження інтересів держав дає змогу суб'єктам міжнародного права здійснювати взаємодію на міжнародній арені й уособлює єдність держав, які уклали міжнародний договір, для вирішення спільних проблем і завдань. На погоджувальній основі проявляється прагнення суб'єктів міжнародного права здійснювати колективні заходи з вирішення міжнародних кризових ситуацій, створюються механізми, які сприяють реалізації взятих на себе державами міжнародних зобов'язань. В умовах глобалізації перед державами стоїть спільне завдання вироблення засобів управління глобальними процесами і розвитку міжнародного права, а також національних правопорядків на основі непорушності загальноєвропейських принципів і норм міжнародного права [2, с. 35].

Положення про узгодження державної волі як єдиний шлях створення норм міжнародного права, а також визнання цієї волі юридично рівнозначною означає, що, по-перше, міжнародні договори, в яких виражені норми загального міжнародного права, є результатом угод між державами різних соціальних систем, а по-друге, що ці держави суверенні й у цьому сенсі рівні, а отже, рівнозначна з точки зору міжнародного права і виражена ними суверенна воля. Це – суверенна рівність. Таким чином, у міжнародних відносинах не має бути нав'язування волі однієї держави іншій, хоча, як правильно підкреслює Г.І. Тункін, справжній вплив цієї волі не однакокий, він залежить від ролі тієї чи іншої держави в міжнародних відносинах, її соціальної сутності, від характеру висунутих положень та ін. [3, с. 219–220].

Отже, міжнародний договір виступає, з одного боку, джерелом міжнародного права, а з іншого – джерелом внутрішнього (національного) права. Як джерело міжнародного права він виражає взаємопогоджену волю сторін, які його уклали. При цьому сторонами договору виступають держави, які є рівноправними й незалежними, а тому кожна з них покладає на себе обов'язки та зобов'язується їх виконувати. Жодна зі сторін не вправі примушувати іншу до виконання зобов'язань, які суперечать її інтересам. А отже, одні й ті ж суб'єкти в цьому разі виступають і нормотворцями, і їхніми виконавцями.

Як уже зазначалося, норми договору створюються за допомогою угоди волі сторін. У результаті щодо договорів, які функціонують у міжнародному праві, застосовується загаль-

новизнаний принцип сумлінного виконання міжнародних зобов'язань (принцип “*pacta sunt servanda*”), який вимагає реалізації взятого зобов'язання. Нерідко сама можливість застосування цього зобов'язання залежить від прийняття відповідного акта законодавства. Як справедливо зазначає професор С.В. Черниченко, держава несе обов'язок забезпечити відповідність її права нормам міжнародних договорів, які поширюють свою дію на її національну правову систему [4, с. 32]. На думку Е.А. Шахунянца, держави-учасниці, приєднуючись до тих чи інших міжнародних договорів, беруть тим самим на себе зобов'язання вжити заходів щодо імплементації сформульованих у них норм у внутрішнє законодавство [5, с. 29]. Подібної точки зору дотримується і відомий італійський юрист-міжнародник А. Кассезе, який відзначає, що міжнародне право не може функціонувати без постійної допомоги, сприяння і підтримки з боку національних правових систем [6, с. 4, 42]. Отже, вказаний принцип є необхідним не тільки у регулюванні міжнародних, але і внутрішньодержавних відносин.

Міжнародні договори не тільки беруть участь у регулюванні внутрішньодержавних відносин нарівні із законами і підзаконними правовими актами нашої держави, але і здійснюють вплив на українське законодавство, удосконалюючи його зміст. Стан законодавства, його стабільність і стійкість, а разом з тим можливість динамічно реагувати на міжнародно-правові джерела є найважливішим фактором втілення в життя норм міжнародного права, визнаних державою обов'язковими. Чимала кількість міжнародно-правових норм включається у національні нормативно-правові акти (кодекси, закони, підзаконні нормативні правові акти).

Таким чином, для того щоб норма міжнародного договору набрала юридичної сили в межах дії національного права, вона має набрати силу національної правової норми через видання державою відповідного нормативно-правового акта. Такі акти можуть містити загальні норми, які передбачають надання міжнародно-правовим нормам сили внутрішньодержавної волі або ж надають конкретним нормам міжнародного права сили внутрішньодержавної дії шляхом їх текстуального відображення в цих актах або у вигляді положень, адаптованих до національного права, чи методом законодавчого вияву згоди на їх застосування іншим способом.

Як зауважує Т.Я. Хабрієва, міжнародні договори сприяють оновленню, модернізації та вдосконаленню національного законодавства [7, с. 8]. У разі оновлення відбувається заміна в нормативно-правових актах держави застарілих норм на нові у вигляді внесення в них часткових змін і доповнень; заміна раніше діючих законодавчих актів на нові з того самого предмета регулювання; прийняття нових нормативно-правових актів, невідомих раніше правовій системі держави [8, с. 271]. Оновлення законодавства і приведення його у відповідність до міжнародних зобов'язань є одним з головних напрямів, у рамках якого здійснюється реалізація, впровадження міжнародних норм у національне законодавство, який є обов'язковим для вітчизняної правової системи.

Заміна законодавчих актів на нові нерідко істотно змінює предмет правового регулювання певних суспільних відносин і розвиває їх регулювання. Подібний розвиток пов'язаний з розробкою і прийняттям принципово нових законодавчих актів, які поширюють свою дію на деякі, раніше не врегульовані законодавством суспільні відносини. Модернізація законо-

давства є механізмом його вдосконалення, оскільки пов'язана з приведенням законодавства у відповідність до нових, сучасних вимог. У всіх зазначених випадках зміни законодавства широко використовують норми міжнародного права.

Оновлення, модернізація та вдосконалення законодавства за допомогою міжнародно-правових норм ґрунтується на їх імплементації (впровадженні, введенні) в національне законодавство. **Імплементація** є загальним терміном, що визначає змістову сторону впровадження міжнародно-правових норм у закони і підзаконні акти.

Переоцінити значення процесу імплементації неможливо, оскільки вона включає в себе не просто процес нормативного апробування норм міжнародного права, але фактично реалізовує міжнародні зобов'язання на внутрішньодержавному рівні. Від ступеня цієї реалізації залежить не тільки статус держави як стабільного міжнародного партнера, але й ступінь забезпечення та захисту прав і законних інтересів людини, розвиток та підвищення рівня системи матеріального і процесуального права [9, с. 182–183]. Варто додати, що під час імплементації відбувається асиміляція в національну систему певних компонентів іншої правової культури, правових цінностей, отже, якщо норма, яка імплементується, не відповідає цінностям і поглядам, наявним у державі, вона буде відторгнута правовою системою держави і не зможе бути реалізована [10, с. 207].

Законодавство держави є важливим провідником міжнародно-правових норм у внутрішньодержавні відносини [2, с. 38]. За допомогою виконання міжнародних договорів держава розвиває законодавство, збагачує його новим змістом, приводить у відповідність до загальноновизнаних принципів і норм міжнародного права, створює умови для побудови правової держави. Основне завдання законодавця – зробити імплементацію процесом, здатним оновити правову систему як можна більш природним чином, органічним стосовно власного права. Розвиток українського законодавства не може бути реалізований повною мірою без урахування міжнародно-правових норм, оскільки в сучасному світі міжнародно-правова і внутрішньодержавна правові системи тісно взаємопов'язані.

Імплементація міжнародно-правових норм являє собою узгодження правових норм самостійних систем права і тим самим істотно впливає на розвиток законодавства держав-учасників міжнародного співтовариства. Ефективна імплементація міжнародного договору сприяє досягненню його цілей. Метою ж самого процесу імплементації не є кардинальна зміна принципів і цінностей, що склалися в суспільстві конкретної держави, його призначення полягає в поступовій модифікації сформованих культурних і правових традицій під впливом розвинених демократичних систем.

Нині використовуються різноманітні способи імплементації стосовно реалізації міжнародного договору в національному законодавстві. Наприклад, інкорпорація, трансформація, відсилання, рецепція, уніфікація, адаптація, легітимація, скасування внутрішньодержавних актів, які суперечать міжнародним зобов'язанням. Проте у науковій літературі відсутній єдиний підхід щодо сутнісного змісту зазначених термінів. Часом одне поняття підміняється іншим.

Слід зазначити, що національно-правова імплементація не скасовує сам міжнародний договір, на який продовжують поширюватися міжнародно-правові вимоги про дію договору у часі, у просторі, про його тлумачення, про дію договору під

час настання певних обставин (розрив дипломатичних відносин, військовий конфлікт, докорінна зміна обставин тощо). Разом з тим діє загальний принцип, згідно з яким процес здійснення міжнародних договорів – це процес їх імплементації, що визначається нормами національного права [8, с. 272]. Найчастіше використовуються такі види імплементації міжнародного договору, як інкорпорація, трансформація і відсилання. Далі розглянемо більш детально ці механізми.

Інкорпорація передбачає введення в національну правову систему норм, що відносяться до міжнародного права. Вона являє собою спосіб впровадження норм міжнародного права у внутрішнє законодавство держави, який виражається в прийнятті державою нових, зміну або скасування діючих норм внутрішнього права для забезпечення імплементації міжнародних норм. Наприклад, правові умови для загальної інкорпорації міжнародно-правових норм, визнаних Україною обов'язковими, створені статтею 9 Конституції України, відповідно до якої чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України. Варто погодитись з позицією В.С. Скоморохи, який зазначає, що особливістю норм чинних міжнародних договорів, які стали частиною національного законодавства України виходячи із сенсу ч. 1 ст. 9 Конституції України, є те, що, ставши частиною національного законодавства України, відповідна норма договору не трансформується в нову національну норму України, а реалізується самостійно [11, с. 7].

Таким чином, держава конституційним шляхом ввела зазначені міжнародно-правові приписи у свою правову систему і тим самим закріпила їхню загальну дію у внутрішньодержавних відносинах. Конституцією, проте, не визначено співвідношення між міжнародними договорами та законами держави, не зрозумілий і статус міжнародних договорів, які не передбачають надання згоди на їх обов'язковість Верховною Радою, не визначено місце загальноновизнаних принципів і норм міжнародного права у правовій системі держави. Оскільки вказані питання не регулюються певним чином конституційним положенням, яке б визнало перевагу міжнародного договору, то вбачаються необхідними заходи з адаптації національного законодавства до міжнародно-правових норм. Разом з тим держава може запозичити (рецепіювати) модель поведінки з норми міжнародного права і надати їй юридичної сили шляхом закріплення в законі, зробивши її обов'язковою у внутрішньодержавних відносинах як частину свого права. У **рецепції** міжнародно-правова норма дослівно відтворюється в акті національного законодавства. Наприклад, більшість положень розділу II Конституції України («Права, свободи та обов'язки людини і громадянина») є результатом рецепції відповідних положень Загальної декларації прав людини 1948 р., Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 р., Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права 1966 р., а також Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950 р.

Трансформація передбачає реалізацію норм міжнародного права через видання внутрішньодержавних нормативно-правових актів, в яких використовуються окремі положення міжнародних актів за допомогою певної переробки відповідно до національних особливостей, з урахуванням національних

правових традицій і стандартів юридичної техніки. Прикладами трансформації можуть слугувати окремі положення Кримінального кодексу України. Так, ст. 149 КК України, яка встановлює відповідальність за торгівлю людьми, є прикладом трансформації окремих положень Конвенції про рабство 1926 р., Конвенції про боротьбу з торгівлею людьми 1949 р., а також Додаткової конвенції 1956 р. про скасування рабства, работоргівлі та інститутів і звичаїв подібних до рабства.

Положення ст. 9 Конституції України, що стосується інкорпорації, доповнюються нормою відсильного характеру, яка міститься у ч. 2 ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV, а саме: «якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору». Закріплення пріоритету застосування правил міжнародного договору перед правилами внутрішньодержавного характеру означає **відсилання** до міжнародного договору в разі виникнення суперечності між зазначеними правилами. Положення Закону України про вирішення названого протиріччя на користь міжнародного договору являє собою відсилання суб'єктів внутрішньодержавного права до відповідних правових моделей, сформульованих у нормах міжнародного права. Приміром, відповідно до ст. 15 Закону України «Про дорожній рух» від 30 липня 1993 р. № 3353-XII на території України діють національні і міжнародні посвідчення на право керування транспортними засобами, що відповідають Конвенції про дорожній рух 1968 р. Відсильні норми встановлюють співвідношення юридичної сили внутрішньодержавних норм і міжнародних на користь останніх, а також визначають безпосередню дію міжнародно-правових норм. З огляду на зазначене роль відсильних норм полягає в забезпеченні виконання міжнародних договорів і збереженні стабільності законодавства. Однак використання відсилки до міжнародно-правових норм не знімає питань щодо вдосконалення законодавства.

Правило щодо пріоритету норм міжнародного договору застосовується не до всіх міжнародних договорів України, деякі міжнародні договори надають державам-учасникам право відступити від положень таких договорів. Якщо держава скористалася таким правом, чинними є відповідні положення національного законодавства. Зокрема, ст. 7 Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів 1971 р. встановлює терміни охорони авторських прав. Однак державам-учасникам Конвенції надається право встановлювати термін охорони прав, що перевищує ті, які передбачені цією Конвенцією.

Імплементация міжнародних договорів України характеризується тим, що їхні положення у поєднанні з Конституцією України та внутрішнім законодавством застосовуються безпосередньо. Наприклад, Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів 1980 р. підлягає безпосередньому застосуванню як джерела українського права згідно зі сферою її дії (тобто до договорів міжнародної купівлі-продажу).

Слід зазначити, що норми міжнародних договорів для безпосереднього застосування мусять мати необхідний рівень конкретизації. Така вимога пов'язана із можливістю породження прав та обов'язків для фізичних та юридичних осіб. У цьому сенсі можна говорити про самовиконувані й несамовиконувані норми міжнародного права.

Самовиконувані норми міжнародних договорів застосовуються в тому вигляді, в якому вони сформульовані в договорі, не потребуючи прийняття додаткового імплементаційного законодавства для свого ефективного застосування в національній правовій системі. Такі норми відіграють адресну спрямованість, тобто з сенсу або змісту норми має випливати, що вона адресована фізичним, юридичним особам або органам, які мають конкретні права й обов'язки, реалізація яких у необхідних випадках спирається також на передбачені нормами міжнародного або внутрішньодержавного права процедури. Що стосується несамовиконуваних норм, то їх інкорпорація в правову систему держави не завжди досягає мети норми, оскільки у разі виникнення потреби їхньої реалізації, наприклад, певними судовими органами, безпосереднє застосування таких норм виявляється неможливим. Однак несамовиконувані норми в деяких випадках можуть використовуватися, наприклад, з метою тлумачення положень національного законодавства. Для того щоб така норма почала діяти, необхідні заходи міжнародно-правового та (або) внутрішнього характеру. До внутрішньодержавних заходів відноситься, зокрема, прийняття норми національного законодавства, яка була б здатна конкретизувати положення договору. Прикладом такого випадку є Паризька конвенція з охорони промислової власності 1883 р., нормами якої встановлено, що умови подання заявки та реєстрації торговельних марок визначаються національним законодавством країни-учасниці (ч. 1 ст. 6). Відповідно до цього застереження Україна прийняла спеціальний Закон «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р. № 3689-XII. Підсумовуючи, варто зазначити, що поділ на самовиконувані та несамовиконувані міжнародні договори досить умовний і на практиці питання про самовиконуваність міжнародного договору в кожному конкретному випадку має вирішуватися правозастосовувачем з урахуванням вимог принципу сумлінності та доцільності.

Практика імплементації міжнародних договорів в Україні свідчить, що, не зважаючи на те, що ратифікація низки договорів відбувається з істотною затримкою, українське законодавство чітко реагує на взяті міжнародні зобов'язання. Так, Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 8 липня 2011 р. № 3671-VI був прийнятий на виконання Женевської конвенції ООН про статус біженців 1951 р., до якої Україна приєдналася у січні 2002 року. Основні положення Європейської Конвенції про громадянство 1997 р. було впроваджено до національної правової системи після приєднання України до цієї Конвенції відповідно до Закону України «Про громадянство України» від 18 січня 2001 р. № 2235-III.

Сучасні тенденції узгодження внутрішньодержавного і міжнародного права з метою імплементації норм останнього ставлять також питання про зближення правових систем різних держав у міжнародному форматі. Натепер нагальним є розвиток правових відносин, гармонійна взаємодія та співпраця України з країнами Європейського Союзу, зокрема в контексті імплементації положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Після ратифікації Угоди про асоціацію у вересні 2014 року всі органи державної влади, які мають повноваження у сфері європейської інтеграції, мають забезпечити ефективне виконання взятих міжнародно-правових зобов'язань. Основний акцент

в імплементації Угоди робиться на процесі апроксимації – наближенні національного законодавства та політики України до норм та стандартів ЄС. Угода про асоціацію включає в себе близько 355 актів Європейського Союзу, положення яких мають бути перенесені до національної системи України, тому розробка ефективного механізму наближення законодавства України до права ЄС є важливим елементом, який має безпосередній вплив на формування державної політики України загалом.

Висновок. Міжнародні договори і національне законодавство України взаємодіють у двох формах. По-перше, міжнародні договори справляють вплив на створення і зміст нормативних актів України. По-друге, визнані нашою державою міжнародні договори мають здатність прямої дії, можуть безпосередньо застосовуватися у відповідних внутрішньодержавних відносинах. У цьому сенс формули Конституції України: «чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства».

Від рівня зближення законодавства України з нормами міжнародних договорів значною мірою залежить ефективність співробітництва України із зарубіжними державами та міжнародними організаціями, імідж держави, дієвість та ефективність її правової системи, можливість забезпечення захисту прав і свобод людини. Необхідною передумовою цьому має бути беззаперечне додержання і виконання Україною зобов'язань за підписаними нею міжнародними договорами.

Література:

1. Дмитрієва Г.К. Міжнародний договір у системі джерел міжнародного приватного права. Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним правом. К.: Ін-т законодавства Верховної Ради України, 1998. С. 61–72.
2. Тиунов О.И., Каширкина А.А., Морозов А.Н. Влияние норм международного права на развитие национального законодательства. Журнал российского права. 2010. № 6 (162). С. 35–44.
3. Тункин Г.И. Вопросы теории международного права. М., Госюриздат, 1962. 330 с.
4. Черниченко С.В. Вопрос о соотношении международного и внутригосударственного права как правовых систем (размышления по поводу некоторых книг коллег). Правоведение. 2009. № 1. 139 с.
5. Шахунянц Е.А. Международно-правовые обязательства и внутригосударственное уголовное законодательство / отв. ред. Э.М. Аметистов. М.: Изд-во ИНИОН РАН, 1993. 82 с.
6. Cassese, Antonio, International Law. Oxford: Oxford University Press. 2001. 92 p.
7. Хабриева Т.Я. Основы взаимодействия международного и национального права. Влияние международного права на национальное

законодательство / Отв. ред. Т.Я. Хабриева, Ю.А. Тихомиров. М.: Юриспруденция. 2007. С. 3–14.

8. Тиунов О.И. Влияние международных договоров и международно-правовых обычаев на национальное законодательство. Вестник РГГУ. Серия «Экономика. Управление. Право». 2009. № 11. С. 269–285.
9. Дзыбова С.Г. Общие закономерности имплементации норм международного права в национальное законодательство. Вестник Адыгейского государственного университета. № 1. 2010. С. 180–185.
10. Курносова Т.И. Понятие и способы имплементации норм международного права в национальное законодательство. Актуальные проблемы российского права. 2015. № 4(53). С. 203–209.
11. Скомороха В. Окремі питання імплементації норм міжнародного права і конституційна юрисдикція України. Український часопис міжнародного права. 2002. № 1. С. 5–10.

Рагулина К. А. Влияние международных договоров на национальное законодательство Украины: общетеоретический аспект

Аннотация. В рамках проведенного исследования предложено определение понятия «имплементация» и дана характеристика основным способам имплементации международно-правовых норм в национальное законодательство (инкорпорация, трансформация, рецепция, отсылка), проанализированы роль и значение международных договоров в развитии национального законодательства Украины. Также определено, что международные договоры способствуют обновлению, модернизации и совершенствованию национального законодательства, что особенно важно в условиях реформирования национальной правовой системы нашего государства.

Ключевые слова: источник права, международный договор, национальное законодательство, принцип “*pacta sunt servanda*”, имплементация.

Ragulina K. Influence of international treaties on national legislation of Ukraine: general-theoretical aspect

Summary. As part of the study, a definition of the notion “implementation” was suggested and a characteristic was given to the main ways of implementing international legal norms into national legislation (incorporation, transformation, reception, reference), and the role and importance of international treaties in the development of national legislation of Ukraine. It was also determined that international treaties contribute to the renewal, modernization and improvement of national legislation, which is of particular importance in the context of reforming the national legal system of our state.

Key words: source of law, international treaty, national legislation, “*pacta sunt servanda*” principle, implementation.